

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод эдийн засаг нь өрх, иргэн бүрд тэгш, хүртээмжтэй хүрсэн байх, жижиг, дунд бизнес эрхлэлтийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх, хөрөнгө оруулалтын таатай орчин, нөхцөлд өрсөлдөхүйц бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэх зорилгыг дэвшүүлэн “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ”, “Нийгмийн бүх салбарт тэгш бус байдлыг багасгаж, дундаж орлоготой иргэдийн тоог нэмэгдүүлж, амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ”, “Хөрөнгө оруулалтыг бүрэн дэмжсэн, бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлнэ”, “Олон улсад өрсөлдөх чадвартай бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг хөгжүүлж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ”, “Цахим засаглалын технологийг бүх түвшинд бүрэн хэрэгжүүлж авлига хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээг төлөвшүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн 3.3.2-т “бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих орчин бэхжиж, төлөвшинэ”, 4.1.5-д “бизнесийн таатай орчныг бүрдүүлж, иргэдийн худалдан авах чадварыг дээшлүүлнэ” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрт урт хугацаанд эдийн засгийн өсөлтийг дунджаар 6 хувьд хадгалж, нэг хүнд ногдох үндэсний орлогыг 2 дахин нэмэгдүүлж, ажиллах хүчний оролцооны түвшнийг 65 хувьд хүргэнэ гэж заасан.

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 3.2.1-д “Татвар, нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийх”-ээр заасан бөгөөд энэ хүрээнд бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын суурь тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах, татварын орчныг олон улсын стандартад үе шаттайгаар нийцүүлж, цахим татварын тогтолцоог сайжруулах, бизнес эрхлэгчдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын дэмжлэгүүдийг оновчтой болгох, хариуцлагатай татвар төлөгчийг дэмжих зэрэг зорилтуудыг тус тус тусгасан.

Монгол Улс анх 1998 онд нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг нэвтрүүлсэн. Улмаар Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг 2007 онд болон 2015 онд сүүлд шинэчлэн найруулснаас хойш 10 жил өнгөрсөн байна. Сүүлийн жилүүдэд дэлхий нийтийг хамарсан цар тахал, геополитикийн хүндрэлтэй нөхцөл байдлаас үүдэлтэйгээр төгрөгийн ханш суларч, инфляц, хүүгийн түвшин нэмэгдсэн тул голчлон бага, дунд орлоготой иргэн, өрхийн орлогыг хамгаалах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, аж ахуйн нэгжүүдийн мөнгөн хөрөнгө, эргэлтийн хөрөнгийг дэмжих тухай асуудал нэн чухал ач холбогдолтой болсон. Иймд иргэдийн эцсийн хэрэглээндээ төлдөг нэмэгдсэн өртгийн албан татварын ачааллыг бууруулж, аж ахуйн нэгжүүдэд үүсэж буй хүндрэлийг нэг мөр шийдвэрлэх шаардлага бий болж буйтай холбоотойгоор тус хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулсан.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.5 дахь заалт, 38 дугаар зүйлд заасны дагуу татварын шинэчлэлийг улс орон даяар бүх нийтийг хамарсан өргөн хүрээний хэлэлцүүлгийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрөөс эхлүүлж, татвар төлөгч, эрдэмтэн судлаач, худалдааны танхим зэрэг бүх талын оролцоог хангуулан нээлттэй санал авах ажлаар эхлүүлж, фокус группийн судалгааг хийсэн. Өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улсын Сангийн яам, татвар, гаалийн байгууллага, Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим болон Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Эдийн засгийн хөгжлийн зөвлөлтэй хамтран улс орон даяар, давхардсан тоогоор 11,000 гаруй татвар төлөгчийг хамруулсан 150 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж, 176 мянга гаруй саналыг хүлээн авсан.

Хэлэлцүүлгийн үр дүнд нэмэгдсэн өртгийн албан татварын ачааллыг бууруулах, үндсэн хөрөнгийн худалдан авалтад төлсөн татварыг шууд хасах, ажил эрхлэлтийг дэмжсэн хөшүүргийг бий болгох, орлого хүлээн зөвшөөрөх суурь зарчмыг өөрчлөх, бүх нийтээрээ жигд төлдөг байх зэрэг саналуудыг нийтлэг байдлаар ирүүлсэн байна.

Энэхүү нөхцөл байдлыг харгалзан татварын бодлогыг илүү уян хатан, ойлгомжтой болгох, бүх нийтээрээ жигд, шударга төлдөг тогтолцоог бүрдүүлж, аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааг дэмжих, иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулах, орлогын тэгш бус байдлыг бууруулах, татварын хөнгөлөлт чөлөөлөлтийн оновчтой, хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлэх, татварын хамрагдалтыг сайжруулах, далд эдийн засгийг бууруулах чиглэлээр Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг шинэчлэн найруулах шаардлага үүссэн байна.

Дээрх үндэслэл, шаардлагын дагуу Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг дараах үндсэн зорилгод нийцүүлж боловсруулсан. Үүнд:

Иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулж, бодит орлогыг хамгаалах, орлогын тэгш бус байдлыг бууруулах, бизнесийн идэвхжилийг дэмжих, аж ахуйн нэгжүүдэд үйл ажиллагаагаа тэлэх боломжийг олгох:

1. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийг олон улсын чиг хандлага, зарчимд нийцүүлэн оновчтой, хүртээмжтэй байдлыг сайжруулах замаар иргэдийн төлсөн нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хөнгөлөлтийг шаталсан хэлбэрээр нэмэгдүүлэх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгана. Тухайлбал иргэн бүрд сар бүрийн 500,000 төгрөг хүртэлх худалдан авалтад төлсөн НӨАТ-ыг 100 хувь, 500,000-1,000,000 төгрөг хүртэлх худалдан авалтад төлсөн НӨАТ-ыг 50 хувь, түүнээс дээш хэсэгт 20 хувиар хөнгөлж буцаан олгоно.

2. Бүх нийтээрээ жигд, шударга төлдөг байх, НӨАТ нь аж ахуйн нэгжүүдэд нэмэлт дарамт үүсгэдэггүй байх зорилгын хүрээнд бүх нийтээрээ нэмэгдсэн өртгийн албан татварын суутган төлөгч болж, жилийн 400 сая хүртэлх төгрөгийн борлуулалтын орлоготой татвар төлөгч нь хялбаршуулсан горимд хамрагдаж, улирал бүр тайлагнаж, төлөх зохицуулалтыг тусгалаа. Түүнчлэн бизнесийн идэвхжилийг дэмжих, бизнес эрхлэхэд НӨАТ нэмэлт ачаалал үүсгэдэггүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор, бизнес эрхлэхэд аж ахуйн нэгжүүдэд хүндрэл үүсгэж буй салбарын чөлөөлөлтийн хэлбэрийг өөрчилж, чөлөөлөгдсөн бараа худалдан авч, нэмүү өртөг шингээн үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдэд НӨАТ нэмэлт ачаалал үүсгэдэггүй нөхцөлийг бүрдүүлж, бизнесийн зардлыг

бууруулж, үйл ажиллагааны идэвхжилийг нэмэгдүүлнэ. Үүний хүрээнд борлуулалт хийхэд аж ахуйн нэгжүүдэд үзүүлж буй чөлөөлөлтүүдийг өөрчилж, эцсийн хэрэглэгчид олгох тогтолцоонд шилжинэ.

3. Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн төлбөрийн баримтгүй худалдан авалтын асуудлыг шийдвэрлэх, түүнээс үүсэх санхүүгийн ачааллыг бууруулах зорилгоор худалдан авсан барааны төлбөрийг бэлэн бусаар хийсэн тохиолдолд үнийн дүнд нь НӨАТ шингэсэн гэж үзэж, төлбөл зохих татвараас хасагдах эрхийг нээнэ.

4. Татвар төлөгчийн хууль даган мөрдөлтийн түвшнийг үнэлэх тогтолцоог нэвтрүүлж, хариуцлагатай татвар төлөгчийг дэмжих механизмыг бий болгож, хууль тогтоомжийг сайн дураар дагаж мөрдөхөд чиглэсэн тогтолцоог хөгжүүлнэ. Тухайлбал, хариуцлагатай, татварын хууль даган мөрдөлт сайтай татвар төлөгчдийн дотоод болон импортын НӨАТ-ын төлбөр төлөх хугацааг 2 хүртэлх сараар хойшлуулах боломжийг бүрдүүлнэ. Үүний үр дүнд аж ахуйн нэгжүүдийн мөнгөн хөрөнгө, санхүүгийн ачаалал буурч, бизнесийн үйл ажиллагаа өргөжих, татварын суурь тэлэх эерэг нөлөө гарна.

5. Аж ахуйн нэгжүүдэд санхүүгийн ачааллыг бууруулах, НӨАТ нэмэлт ачаалал үүсгэдэггүй байх зорилгын хүрээнд хасалт хийх хязгаарлалтуудыг зогсоож, үндсэн хөрөнгө худалдан авах, оршин суугч бус этгээдээс авсан ажил, үйлчилгээнд төлсөн НӨАТ-ыг шууд хасах эрхийг нээнэ.

6. Ажилчдын хөгжил, хүний нөөцийн бодлогыг дэмжих, ажиллах орчин нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор ажилтныг сурган мэргэшүүлэх, ажилчдын хангамжтай холбоотой гарсан зардлыг НӨАТ-аас хасагдуулах зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгана.

7. Өндөр үнэлгээ бүхий суудлын автомашинд татвар ногдуулах, тодорхой босго дүнгээс дээш үнэлгээ бүхий орон сууцны чөлөөлөлтийг зогсоох зохицуулалтыг тусгана.

8. Татварын бааз суурийг хамгаалах зорилгын хүрээнд гадаад улсаас Монгол Улсад оршин суугч этгээдэд цахимаар үзүүлж буй үйлчилгээнд нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг ногдуулж, тэдгээрийг суутган төлөгчөөр бүртгүүлэх харилцааг тусгалаа.

Дээрх өөрчлөлттэй холбоотой зохицуулалтуудыг хуулийн төслийн 1 дүгээр бүлэг, 2 дугаар бүлэг, 3 дугаар бүлэг, 4 дүгээр бүлэг, 5 дугаар бүлэг, 6 дугаар бүлэг, 7 дугаар бүлэгт тус тус тусгалаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэн, өрхийн хэрэглээндээ төлдөг татварын ачааллыг бууруулж, бодит орлогыг хамгаалж, орлогын тэгш бус байдал буурч, аж ахуйн нэгжүүдийн мөнгөн хөрөнгө, эргэлтийн хөрөнгийн ачааллыг бууруулж, бизнесийн идэвхжих, тэлэх бололцоог ханган, үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэх боломжийг нэмэгдүүлэх ба бүх нийтээрээ жигд, шударга төлдөг татварын тогтолцоог бүрдүүлж, татварын хамрагдалтыг нэмэгдүүлэн, далд эдийн засгийг бууруулна.

Цаашид хиймэл оюун ухаан, их өгөгдөлд суурилсан системийг нэвтрүүлснээр татвар төлөгчид шаардлагатай мэдээллийг цаг алдалгүй авч, татварын хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөхтэй холбоотой асуудлуудыг урьдчилан шийдвэрлэж, Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаа, нийгэм, эдийн засагт эергээр нөлөө үзүүлнэ.

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл, Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан

татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Мэргэжлийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Нотариатын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Хотын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан болно.

---oOo---